

Handläggare
Hillevi Virgin
Telefon: 08-508 281 91

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2020-09-22, p.14

Tyresåns vattenvårdsförbund – verksamhetsberättelse och miljöuppföljning 2019

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna anmälan av Tyresåns vattenvårdsförbunds verksamhetsberättelse och miljöuppföljning 2019

Anna Hadenius
Förvaltningschef

Maria Svanholm
Avdelningschef

Sammanfattning

Tyresåns vattenvårdsförbund bildades år 2008 och verkar för en god vattenkvalitet genom åtgärdsarbete, miljöövervakning och informationspridning. Stockholms stad ingår i förbundets styrelse genom Stockholm Vatten och Avfall (SVOA) och i arbetsgruppen genom SVOA och miljöförvaltningen.

Förbundet följer årligen upp de åtgärder som finns formulerade i det aktuella åtgärdsprogrammet för Tyresån och deltar i kommunernas arbete med att ta fram lokala åtgärdsprogram för flera av vattenförekomsterna inom avrinningsområdet. Förbundet bedriver även regelbunden miljöövervakning, bl.a. av vattenkemi och vattenförling.

Tyresåns vattenvårdsförbund har antagit tio miljöanknutna mål som följs upp årligen genom indikatorer och som presenteras i en rapport. I miljöuppföljningen år 2019 visar tre indikatorer ett positivt utfall, sju ett neutralt utfall och två ett negativt utfall. Miljöuppföljningen visar att om de tio miljömålen ska kunna nås och miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas krävs det att

vattenvårdande åtgärder prioriteras i medlemskommunerna och att det finns resurser för dessa.

Bakgrund

Tyresåns avrinningsområde är ett av de största sjösystemen i länet och innefattar ett trettiotal sjöar och lika många vattendrag av olika storlek. Magelungen, Drevviken och Flaten, som ligger helt eller delvis inom Stockholms stad, tillhör de största sjöarna inom avrinningsområdet. Inom staden finns även vattendragen Forsån och Orhemsbäcken.

Vattenvårdsförbundet bildades år 2008 men samarbetet inom Tyresån har pågått i ungefär 20 år. Enligt stadgarna ska förbundet verka för en god vattenvård inom Tyresåns avrinningsområde genom att ta fram kunskapsunderlag, informera och bidra till ett samordnat vattenvårdsarbete. Förbundet övervakar miljötillståndet för att se trender över tid, veta vilka vatten som är i behov av åtgärder och för att följa upp om genomförda åtgärder fått effekt. Resultaten redovisas på förbundets hemsida (tyresan.se) samt på Stockholms respektive Huddinges miljöbarometrar. Data skickas till datavärd (<https://miljodata.slu.se/mvm/>). Det finns sedan länge ett samarbete kring åtgärder för en bättre vattenmiljö och det första åtgärdsprogrammet togs fram 1993. Det nu gällande åtgärdsprogrammet (för åren 2016-2021) innehåller ett stort antal åtgärder som följs upp årligen.

Vattenvårdsförbundet är en ideell förening som i huvudsak finansieras genom medlemsavgifter. Medlemmarna består av de sex kommunerna inom avrinningsområdet: Stockholm, Huddinge, Haninge, Tyresö, Botkyrka och Nacka där Stockholms stad representeras av SVOA i styrelsen. Både miljöförvaltningen och SVOA deltar i förbundets arbetsgrupp. De sex kommunerna betalar totalt ca 1,85 Mkr i medlemsavgift varje år varav Stockholms stads del uppgår till 767 621 kr (eller 41,5 %) och betalas av SVOA.

Mer information om Tyresåns vattenvårdsförbund finns på deras hemsida (tyresan.se).

Ärendet

Tyresåns vattenvårdsförbund har antagit tio miljöanknutna mål som dels handlar om påverkan och åtgärdsarbete, dels om det aktuella tillståndet i sjöar, vattendrag och grundvatten. Målen följs upp årligen och presenteras i en rapport (*Miljöuppföljning 2019*, Tyresåns vattenvårdsförbund). På förbundets hemsida finns mer information om de parametrar som övervakas. I den årliga

verksamhetsberättelsen (*Verksamhetsberättelse 2019*, Tyresåns vattenvårdsförbund) finns information om de insatser som gjorts under året och som de olika medlemskommunerna deltagit i.

I detta tjänsteutlåtande presenteras kortfattat de viktigaste insatser som gjorts av förbundet under år 2019 samt utfallen för de 10 miljömålen.

Förbundets verksamhet 2019

Förbundet följer årligen upp medlemskommunernas arbete med att implementera Tyresåns vattenvårdsförbunds åtgärdsprogram. Förbundet är också ett viktigt forum för arbetet med de lokala åtgärdsprogram som tas fram separat av kommunerna för flera av vattenförekomsterna.

Förbundet har under året färdigställt rapporten ”Grundvatten i Tyresån” med syfte att skapa en överblick av grundvattenförekomsterna inom avrinningsområdet och har diskuterat möjligheten att planera för en heltäckande grundvattenövervakning i Tyresån.

Vattenvårdsförbundet bedriver årlig miljöövervakning av vattenkemi i sjöar och har ett basprogram med synoptisk provtagning, dvs. samtliga prov tas under en och samma dag, i ytvatten i augusti månad. De allra flesta sjöar inom Tyresån provtas, även de som inte omfattas av bindande miljö kvalitetsnormer. Syftet är att se långsiktiga förändringar av vattenkvalitet, bland annat näringshalt och siktdjup. Resultaten används bland annat i uppföljningen av förbundets miljömål men rapporteras även till datavärd för att kunna användas vid bedömning av ekologisk och kemisk status. Förbundet genomför även vattenföringsmätningar på fyra platser inom avrinningsområdet.

Sedan 1998 provtar Länsstyrelsen vattenkemi i Tyresåns utlopp en gång per månad, den mest gedigna provtagningsserien i avrinningsområdet. Även kiselalger undersöks årligen.

Under 2019 har förbundet i samarbete med Länsstyrelsen och miljöförvaltningen i Stockholms stad undersökt miljögifter i fisk i flera sjöar, bl.a. Drevviken, Magelungen och Flaten.

Undersökningen kommer ge dataunderlag till klassningen av kemisk status samt höja kunskapen om den externa påverkan på sjöarna. Därtill har förbundet i samverkan med Länsstyrelsen även undersökt miljögifter i fisk från Ormlången i samband med den aluminiumfällning som genomförts. Fisk samlas även in i år och

nästa år och resultaten kommer efter utvärdering att sammanställas i en rapport. Syftet är att se hur aluminiumfällningen påverkar halten av miljögifter i fisk, kunskap som är värdefull att ha med i den planerade fällningen av Magelungen och Drevviken.

Förbundet bedriver ett aktivt informationsarbete genom inlägg på sin facebook sida och på instagram och befintlig hemsida uppdateras löpande. Förbundet är även en viktig remissinstans och har under året svarat på flera remisser.

Miljöuppföljning 2019

Förbundets tio miljömål följs upp årligen med hjälp av tolv indikatorer för att säkerställa att utvecklingen går åt rätt håll gällande miljö tillståndet. Under varje mål finns flera åtgärder formulerade som underlag för bedömning av åt vilken riktning varje indikator visar gällande utveckling och åtgärdstakt.

Utfallet för de tio miljömålen redovisas nedan.

Mål 1. Minskad dagvattenbelastning (positivt utfall)

Dagvatten är en av de största transportvägarna av näringsämnen och miljögifter till vattenförekomsterna och därmed ett prioriterat område att arbeta med. Medlemskommunerna arbetar med att genomföra olika åtgärder för att minska dagvattenpåverkan och under 2019 har fem av 15 åtgärder genomförts, två åtgärder är påbörjade och flertalet är under utredning.

Mål 2. Mindre spillvatten i dagvattennätet (neutralt utfall)

Förbundet följer årligen upp utsläpp av spillvatten på grund av bräddar till recipienterna. Kommunerna arbetar aktivt med att minska antalet bräddar men antalet och mängden bräddat vatten beror delvis på mängden nederbörd. Exempelvis var mängden bräddvatten åren 2014 och 2015 betydligt större än tidigare år p.g.a. stor mängd nederbörd. Det gör det svårt att veta om det ett visst år är kommunernas förbättringsarbete som gett mindre mängd bräddat vatten eller om det beror på väderförhållandena. År 2019 var ett relativt normalt år sett till nederbörd och därför blir utfallet neutralt.

Mål 3. Antalet enskilda avlopp minskar (positivt utfall)

Antalet enskilda avlopp inom Tyresåns avrinningsområde minskar stadigt varje år i och med kommunernas kontinuerliga arbete med att bygga ut de kommunala VA-systemen.

Mål 4. Fler naturliga bäckar och åar (neutralt utfall)

Tyresåns åtgärdsprogram har flera åtgärder med anknytning till detta mål men mycket lite arbete sker vilket gör att utfallet bedöms

som neutralt. Att restaurera ett vattendrag är ofta en komplicerad process som tar flera år. Nya kunskapsunderlag kan behöva tas fram i form av t.ex. biotopkartering eller kulturmiljöinventering, och tillstånd behöver sökas. En dialog behöver ske med berörda markägare som även behöver ge sitt tillstånd till åtgärden.

Mål 5. Fria vandringsvägar (neutralt utfall)

Inom avrinningsområdet finns ett stort antal vandringshinder, bl.a. i form av dammbyggnader, trummor och kulvertar. Tyresåns åtgärdsprogram har flera åtgärder med anknytning till detta mål. Inga vandringshinder har åtgärdats under 2019 och utvecklingen bedöms därmed som neutral.

Mål 6. Öka andel skyddad natur (neutralt utfall)

Ungefär en tredjedel av avrinningsområdet består av skyddad natur. Inga nya eller påbörjade naturreservat har dock rapporterats för 2019. Utvecklingen bedöms därmed som neutral.

Mål 7. Ytvatten följer miljö kvalitetsnormer för ekologisk status (två indikatorer med neutralt utfall och en med negativt utfall)

Målet består av tre indikatorer. Den första indikatorn ("Beslutade miljö kvalitetsnormer nås/bibehålls i ytvatten") får ett neutralt utfall eftersom ingen förändring har gjorts i bedömningen sen föregående år. Av de totalt 12 vattenförekomster som finns inom avrinningsområdet är det bara Flaten som har hög ekologisk status. Sju vattenförekomster har sämre än god status, däribland Magelungen, Drevviken och Forsån som ligger inom Stockholms stad. Både indikator två ("Antal näringsfattiga sjöar som har lägre eller samma näringshalt jämfört med målvärdet 2000-2009") och indikator tre ("Antal näringsrika sjöar som har lägre eller samma näringshalt jämfört med målvärdet 2000-2009"), utgår från rullande treårsmedelvärden för fosfor i ytvatten baserade på data från den synoptiska provtagningen som görs i augusti varje år. Indikator två får svagt negativt utfall då antalet näringsfattiga sjöar som har lägre eller samma näringshalt jämfört med målvärdet 2000-2009 har ökat med en sjö (8 av 15 sjöar jämfört med 9 föregående år). Utfallet för indikator tre bedöms vara neutralt då antalet näringsrika sjöar som har lägre eller samma näringshalt jämfört med målvärdet är samma som föregående år (6 av 12 sjöar).

Mål 8. Ytvatten följer miljö kvalitetsnormer för kemisk status (negativt utfall)

Samtliga vattenförekomster inom avrinningsområdet har klassats ner p.g.a. de allmänt överskridande ämnena PBDE och kvicksilver. I Stockholms stad har Magelungen, Drevviken, Flaten och Forsån

faktiska uppmätta halter av ämnen som överskrider miljö kvalitetsnormerna, bl.a. PFOS, TBT och antracen.

Mål 9. Grundvatten följer miljö kvalitetsnormer för kemisk och kvantitativ status (neutralt)

Inom avrinningsområdet finns fyra utpekade grundvattenförekomster som samtliga uppnår god status men som bedöms riskera att inte nå god kemisk status år 2021. Bedömningarna grundar sig dock på ingen eller mycket bristfällig data. Inom Stockholms stad finns endast en försumbart liten geografisk yta av en av de fyra grundvattenförekomsterna.

Mål 10. Badplatser med god vattenkvalitet (positivt utfall)

Förbundet följer upp badvattenkvalitet vid 29 badplatser där kommunerna regelbundet tar prover. Av dessa ligger flera inom Stockholms stad i sjöarna Magelungen, Drevviken och Flaten. Provtagningsresultaten redovisas på Havs- och vattenmyndighetens webbsida "Badplatsen". Det syns en positiv trend i det totala antalet badplatser utan anmärkning under perioden 2005-2019 vilket gör att indikatorn får ett positivt utfall..

Förvaltningens synpunkter och förslag

Det arbete som bedrivs inom Tyresåns vattenvårdsförbund och den plattform förbundet utgör för samverkan och diskussion mellan medlemskommunerna är av stor betydelse för att miljö tillståndet i våra vattenförekomster ska kunna förbättras och miljö kvalitetsnormerna uppnås. I samtliga kommuner pågår ett långsiktigt arbete för att förbättra vattenmiljön och stora insatser görs men miljöuppföljningen visar trots detta att det krävs en generellt ökad åtgärdsstakt. För att förbundets tio miljö mål ska kunna nås och miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas krävs det att vattenvårdande åtgärder prioriteras och att det finns resurser för dessa i medlemskommunerna. Miljö förvaltningen instämmer och staden har intensifierat vattenarbetet, inte minst genom arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram. Förbundet är en viktig part i detta arbete och det åtgärdsprogram som förbundet själv tagit fram utgör en bas i åtgärdsarbetet. Det finns dessutom stor potential för att använda förbundet i ännu större utsträckning i diskussionen om och i prioritering av åtgärder.

De utredningar och den miljö övervakning som genomförs utgör ett viktigt kunskapsunderlag i vattenarbetet och bidrar med data till statusklassningen. Efter mångårig provtagning finns flera långa tidsserier med miljö övervakningsdata, t.ex. för näringsämnen.

Förbundet bidrar också med att sprida kunskap och intresse för våra vatten genom sitt informationsarbete.

SLUT

Bilagor

1. Miljöuppföljning 2019, Tyresåns vattenvårdsförbund
2. Verksamhetsberättelse 2019, Tyresåns vattenvårdsförbund